

Ekonomski razvoj i lokalna samouprava

**Sesija Regionalnog foruma
Kopaonik, Srbija; 7-8. decembar 2012.**

Uvod

Savet za inkluzivno upravljanje (dalje u tekstu CIG) je 7-8. decembra 2012. godine na Kopaoniku organizovao sesiju Regionalnog foruma na teme ekonomskog razvoja i lokalne samouprave. Po prvi put sesiji su prisustvovali učesnici iz svih šest opština regiona¹. Među učesnicima su bili članovi svih uticajnih političkih partija iz regiona: Bošnjačke demokratske zajednice, Demokratske stranke, Sandžačke demokratske partije, Socijalističke partije Srbije, Srpske napredne stranke, Stranke demokratske akcije, Ujedinjenih regiona Srbije, kao i predstavnici organizacija civilnog društva iz regiona.

Okrugli sto je deo projekta koji je podržan od strane Ambasade Velike Britanije u Srbiji i Fondacije za otvoreno društvo.

Kako su od osnivanja Forumu početkom 2012. godine, u njegovom radu učestvovali politički predstavnici i organizacije civilnog društva koji su dolazili iz korpusa bošnjačke zajednice, te je cilj CIG-a bio da u rad Forumu uključi i što više predstavnika srpske zajednice. Osnovna namera CIG-a je da promoviše praktični i ne-politički pristup pitanjima od značaja za sve zajednice u regionu, pre svega onih koja se tiču ekonomskog razvoja i funkcionisanja lokalne samouprave. U nameri da rad Forumu približi republičkim vlastima, CIG je pozvao Vlajka Senića, državnog sekretara Ministarstva finansija i ekonomije Republike Srbije da učestvuje u radu okruglog stola. On je učesnicima izneo svoje gledište zašto je ovaj region jedan od najmanje razvijenih u Srbiji, te se osvrnuo na obaveze i dužnosti centralnih i lokalnih vlasti. Na posletku državni sekretar je izneo predloge za unapređenje sadašnje situacije.

Državni sekretar je naveo da je osnovni problem na lokalnom nivou visok nivo zaduženja opština. Ministarstvo finansija i ekonomije predlaže da država preuzme odgovornost za dug u saradnji sa lokalnim samoupravama, istovremeno ih obavezujući da taj iznos u celini vrate u centralni budžet nakon određenog vremenskog perioda.

U trenutnim pregovorima Vlade sa Međunarodnim monetarnim fondom (MMF), najveće neslaganje je oko nivoa sadašnjeg transfera opštinama iz centralnog budžeta. Državni sekretar je preneo učesnicima da su republičke vlasti odlučne da održe trenutni nivo, pošto su svesne nezavidnih uslova u kojima se nalaze lokalne samouprave.

---

¹ Opštine Nova Varoš, Novi Pazar, Prijepolje, Priboj, Sjenica, and Tutin.

Takođe, on je rekao da postoji potreba za ubrzanjem procesa decentralizacije kako bi obezbedili da ritam celog procesa dolazi upravo sa lokalnog nivoa. U tom kontekstu, bilo bi korisno da se opštine u okviru Foruma dogovore oko glavnih prioriteta za razvoj regiona. Ovaj zajednički pristup bi osigurao veću vidljivost ovih prioriteta u Beogradu, i pomogao bi u lobiranju kod državnih organa za unapređenje infrastrukture, privlačenje stranih investicija kao i za veću podršku za privatni sektor. Kako je naglasio državni sekretar, Forum je sredstvo koje bi trebalo iskoristiti da se glas regiona u Beogradu čuje i da se time poveća uticaj kod centralnih vlasti.

CIG je ohrabrio učesnike da iznesu svoje viđenje problema povezanih sa ekonomskim razvojem i lokalnom samoupravom u regionu, da iznesu predloge za funkcionisanje Foruma, te da predlože kako bi ovaj okvir mogao najbolje da iskoristi za što efikasnije suočavanje sa postojećim izazovima.

Ovaj izveštaj je sažetak diskusija koje su vođene na okruglom stolu. Kako bi ohrabрили što iskreniju diskusiju učesnici čije se izjave navode nisu imenovani. CIG takođe moli za razumevanje sve one čija izlaganja nisu u potpunosti odslikana u ovom kratkom izveštaju. Učesnici su učestvovali u radu okruglog stola isključivo u ličnom kapacitetu, i njihovi stavovi ne moraju da se podudaraju sa stavovima organizacija koje predstavljaju. CIG uzima svu odgovornost za sadržaj ovog teksta. Ovaj izveštaj pripremio je Igor Novaković, saradnik CIG-a u Srbiji.

Ekonomski razvoj

Osvrćući se na izlaganje državnog sekretara, učesnik iz Prijepolja je izjavio da su nedavne reforme koje su eliminisale parafiskalne namete stvorile velike finansijske probleme nekim opštinama. One više nisu u stanju da ubiru takse od javnih preduzeća koje su u nadležnosti republičke vlasti, a koja funkcionišu na teritoriji ovih opština. Isti učesnik je takođe istakao da vlasnici preduzeća koja su privatizovana ne plaćaju ni redovne namete opštinama. Učesnik iz Novog Pazara predložio je uvođenje poreskih kategorija u cilju stvaranja novog sistema oporezivanja koji bi očuvao postojeći nivo poreza za preduzeća koja pružaju usluge, a da se za proizvodno orijentisana preduzeća poreska opterećenja smanje ili čak ukinu.

Opštine u regionu imaju brojne troškove koje je uglavnom nemoguće predvideti, pogotovo tokom zime, a koji ih sprečavaju da se efikasnije usmere na lokalni razvoj. Učesnik iz Novog Pazara dao je primer Opštine Sjenica, gde je tokom prethodne zime samo na čišćenje snega potrošeno više od polovine opštinskog godišnjeg budžeta, čime su bili ozbiljno narušeni razvojni planovi za celu godinu.

U Priboju, situacija u kojoj se nalazi FAP predstavlja glavni problem. Jedan od učesnika je naveo da su državni i lokalni tenderi za autobuse i druga teška vozila često namerno definisani na način kojim se isključuje i samo učešće domaćih proizvođača kao što su FAP ili Neobus. Ukoliko država želi da obnovi FAP, ona mora da formuliše strategiju kojom bi se sprečilo da privatni i lični interesi ugrožavaju javni interes. Isti učesnik je predložio da država pomogne oko pronalaska strateškog partnera za FAP – partner FAP-a u prošlosti je bio Mercedes.

Učesnik iz Nove Varoši je istakao da postoji napredak u procesu približavanja lokalnih vlasti građanima i da lokalna administracija postaje sve efikasnije. Međutim, naglasio je da su održivi razvoj kao i mogućnosti za zapošljavanje na niskom nivou, pre svega zato što proces privatizacije društvenih preduzeća nije sproveden na odgovarajući način. One je predložio “ponovnu privatizaciju ovih preduzeća pod boljim uslovima” ili da ona budu vraćena pod nadležnost države. Privatni sektor je i dalje slab i nedovoljno sposoban da nosi teret celokupnog ekonomskog restrukturiranja. Država bi trebala da pomogne oko uspostavljanja mehanizam za konsultacije za opštine, kao i da omogući povoljne kreditne linije za lokalne projekte.

Jedan od učesnika je naveo da je Opština Prijepolje nekoliko godina unazad pokušavala da stimuliše dolazak investitora nudeći besplatno na korišćenje poslovni prostor i parcele, međutim nije bilo zainteresovanih. Opština trenutno pokušava da formira konzorcijum lokalnih investitora u cilju revitalizacije devastiranih i zatvorenih bivših društvenih preduzeća.

Predstavnik zajednice donatora naveo je da je glavno pitanje na koje donatori obraćaju pažnju prilikom dodele sredstava kapacitet lokalnih aktera odnosno njihova strateška orijentacija, kapaciteti za implementaciju programa, kao i profesionalnosti administracije i službenika. Znanje i informacija su ključ za obezbeđivanje investicija i donacija. Postojeći nedovoljni nivo administrativnog kapaciteta predstavlja ozbiljnu prepreku za ekonomski razvoj.

Odnos države i lokalnih samouprava

Sve opštine učestvuju u programu *EU Progres*. Dok su neki od učesnika kritikovali funkcionisanje programa, učesnik iz Sjenice je naglasio da je ova opština zadovoljna učinkom, pošto je uspela da dobije oko pola miliona eura donacija. On je pozvao državne zvaničnike da se angažuju više u pomoći opštinama na unapređenju infrastrukture, na pomaganju poljoprivredne proizvodnje, kao i na ukidanju birokratskih prepreka koji sprečavaju efikasnije upošljavanje lokalnih proizvodnih kapaciteta.

Učesnik iz Prijepolja kritikovao je sadašnji pristup države regionu nazivajući ga “fragmentisanim i delimičnim”. Mnogi projekti su započeti ali su ili u fazi stagnacije ili su u potpunosti prekinuti. Učesnik je naglasio problem partijskog zapošljavanja u javnom sektoru, koje je prisutnije u preduzećima čiji je osnivač država nego na lokalnom nivou. Pravi primeri pogubnosti ove prakse su brojna državna preduzeća koja više ne funkcionišu usled lošeg upravljanja u prethodnom periodu, a koje je posledica lošeg izbora kadrova.

Drugi učesnici su se složili da je angažman države ključan za budući razvoj regiona – pre svega u preispitivanju neuspešnih privatizacija i u unapređenju infrastrukture. Komunikacija između lokalne samouprave i centralne vlasti takođe treba da bude unapređena. Rešenje za postojeću situaciju bio bi konstruktivan pristup države, sprovođenje decentralizacije i departizacije, a u cilju oslobađanja zarobljenih resursa.

Učesnica iz Novog Pazara je naglasila značaj lokalnih vlasti za unapređenje situacije u regionu. Ona je kritikovala njihov rad i zatražila da opštine usvoje pristup koji bi bio orijentisan ka stvaranju preduslova za razvoj privatnog sektora, kao i ka koordinaciji javnih politika kako bi odgovarale stvarnim potrebama, te ka stvaranju biznis inkubatora i javno-privatnih koalicija.

Učesnik iz Priboja je naveo da bi Forum trebao i da se fokusira na ono što bi moglo da se uradi na lokalnom nivou. Naglasio je da su u raspravi učesnici bili previše skoncentrisani na ulogu države. Jedno od glavnih pitanja je kako mobilisati ljudske resurse u lokalnu. Ovaj učesnik je naglasio da postoje mnogobrojni fondovi, i da je glavno pitanje kako uspostaviti, kroz saradnju između lokalnih samouprava, organizacija civilnog društva i biznis sektora, prave mehanizme za podnošenje projekata, kao i za implementiranje već podržanih programa. Pojedinačne opštine već imaju timove oformljene u ovu svrhu, ali je njihov domet ograničen.

Međuopštinska saradnja, decentralizacija, i slika o regionu

Saradnja između opština u regionu je visoko ispolitizovano pitanje. Dok većina Bošnjaka smatra da je su svih šest opština deo istorijskog regiona pod imenom "Sandžak", većina predstavnika Srba ne priznaje ni postojanje ovog regiona kao ni ime. Međutim, iako skeptični oko političke saradnje, predstavnici Srba su izrazili volju za drugim vidovima kooperacije i u tom smislu su predložili eventualno uključivanje drugih susednih opština u rad Foruma.

Učesnik iz Tutina je rekao da bi iskustvo država članica EU trebalo primeniti u ovom regionu, i da bi neki institucionalni okvir saradnje trebao biti uspostavljen, kao što je na primer asocijacija opština. Ovaj okvir bi osigurao bolju razmenu iskustava i unapređenu saradnju između opština, preduzetnika i pojedinaca, a u cilju unapređenja njihove ekonomske saradnje.

Učesnik iz Priboja je naglasio da opština iz koje dolazi ne može biti deo nikakvog političkog regiona i da o tome postoji deklaracija lokalne skupštine. Ovih šest opština nema dobru infrastrukturnu povezanost i njihove ekonomske ambicije su različite. Kako je naglasio, Priboj bi trebao biti bolje povezan sa Užicom i Čajetinom. Takođe je naglasio da glavna, ako ne i jedina zajednička stvar za ovih šest opština je prisustvo Bošnjačke etničke zajednice. Stoga, postoji potreba da se uspostavi saradnja kako bi se osiguralo poštovanje prava Bošnjaka u ovim opštinama. Takođe, naglasio je značaj povratka Bošnjaka na njihove posede u Priboju koje su napustili tokom devedesetih.

Učesnik iz Prijepolja je predložio da opštine uspostave bolju saradnju, pošto postoji potreba za zajedničkim pristupom prema centralnim vlastima u Beogradu, koji bi podrazumevao podnošenje zajedničkih projekata, zajedničko lobiranje za privlačenje investitora, kao i angažman na podsticanju privatnog sektora. Forum bi trebao da se fokusira na konkretnije probleme i projekte kao što je pitanje zajedničke regionalne deponije koju su osnovale četiri opštine u regionu.

Učesnica iz Novog Pazara je navela da je ekonomski razvoj pre svega političko i bezbednosno pitanje, pošto postoji percepcija da je bezbednost u regionu niska te je nepovoljan za investicije. U izveštajima medija iz Beograda, region je obično prikazan u negativnom kontekstu. Zatim je tu i pitanje infrastrukture. Svih šest opština nalaze se udaljenosti na pet časova vožnje motornim vozilom do najbližeg aerodroma odnosno najbliže luke. Učesnica je naglasila da je upravo kombinacija ova dva faktora, zajedno sa lošim odnosima sa javnošću i stalnim političkim sukobima u državi, dovodi do negativne percepcije regiona od strane potencijalnih investitora. Ona je apelovala na opštine da sarađuju i da rade na širenju pozitivne slike o regionu.

Jedan od glavnih problema u političkom životu je upotreba nacionalizma kao poluge za osvajanje izbora. Jedan od učesnika je izjavio da opštine treba da promovišu ekonomski razvoj umesto da se fokusiraju na nacionalizam i etnička pitanja.

Zaključci i preporuke

Veći broj učesnika je predložilo da se nekoliko susednih opština takođe uključi u rad u cilju depolitizacije Foruma. Najlogičnije bi bilo da se uključe Ivanjica i Raška, koje su prirodno povezane sa ovih šest opština. Drugi učesnici su se složili da bi ovo bilo dobro rešenje.

Učesnik iz Priboja je predložio da se na buduće sesije Foruma pozovu investitori koji su bili zainteresovani da investiraju u regionu, kako bi razgovarali o razlozima za odustajanje od planiranih investicija. Drugi učesnici su takođe predložili da Forum trebao angažovati u privlačenju investicija “potencijalne re-privatizacije ili ponovno pokretanje strateških partnerstava sa kompanijama iz inostranstva”.

Drugi učesnik iz Priboja je predložio da bi Forum trebao da napravi zajednički set predloga za promenu pravnog okvira za funkcionisanje lokalnih samouprava. Takođe je naglasio da bi lokalne samouprave trebalo da budu više otvorene za građane. Problemi koji stvara trenutna situacija su očigledni: partijsko zapošljavanje u javnom sektoru, nedostatak ekspertize u ključnim sektorima za unapređenje efikasnosti administracije i ekonomije u lokalnim zajednicama, obesmišljavanje lokalnih izbora, loše funkcionisanje kanala komunikacije između opština i centralnih vlasti (ukoliko funkcionišu zasnovani su pre svega na ličnim kontaktima), kao i pozicije sudova. Potencijalna promena pravnog okvira bi povećala inicijativu na lokalnu, i dala više odgovornosti lokalnim liderima za proces reformi i ekonomskog razvoja regiona. Ostali učesnici su prihvatili predlog, sugerišući da bi ova diskusija trebala da se nastavi na sledećoj sesiji Foruma uz prisustvo pravnih eksperata, koji bi pomogli učesnicima da formulišu konkretne predloge. Formulisanje zajedničkih predloga za promene pravnog okvira funkcionisanja lokalnih samouprava poslalo bi pozitivnu sliku o regionu Beogradu.

Drugi učesnici su predložili uključivanje i predstavnika Stalne konferencije gradova i opština u Forma čime bi se uvećala vidljivost rada Foruma.

Učesnik iz Prijepolja je predložio šest preporuka koje imaju direktnu vezu sa unapređenjem situacije u regionu, a koje su uglavnom usmereni ka državi.

1. Država mora da investira više u infrastrukturu regiona, pošto je to preduslov za više direktnih investicija.
2. Država bi trebala da ohrabri unapređenje zakona i propisa u cilju stimulisanja razvoja proizvodno orijentisane ekonomske aktivnosti u regionu.
3. Država bi trebala da ohrabri efikasniju i mudriju upotrebu prirodnih bogatstava, koja su zarobljena u mreži regulative i neefikasne birokratije.
4. Država bi trebala da sprovede reviziju brojnih propisa i ograničenja nametnutih od strane javnih preduzeća (Putevi Srbije, Srbija Šume itd).

5. Potrebno je dovršiti proces privatizacije. Neuspešno privatizovane kompanije u regionu bi ili trebalo ponovo privatizovati ili ih prepustiti lokalnim samoupravama da one pronađu rešenje.
6. Region je pogodno okruženje za razvoj poljoprivrede i stočarstva i država bi trebala da se angažuje više na obezbeđivanju plasmana ovih proizvoda.

Lista učesnika

Gavrilo Bujišić, Socijalistička partija Srbije (Priboj)
Ferid Bulić, Bošnjačka demokratska zajednica (Novi Pazar)
Aida Ćorović, Urban-In (Novi Pazar)
Safet Demirović, Demokratska stranka (Tutin)
Branislav Dilparić, Socijalistička partija Srbije (Nova Varoš)
Mirsad Duran, Nova vizija (Prijepolje)
Esad Džudžević, Bošnjačko nacionalno vijeće (Novi Pazar)
Nehad Hasanović, Opština Novi Pazar
Emir Hasimbegović, Gradonačelnik Prijepolja
Esad Hodžić, Sandžačka demokratska partija (Prijepolje)
Mirsad Jusufović, Sandžačka demokratska partija (Novi Pazar)
Semiha Kačar, Sandžački komitet za ljudska prava i slobode (Novi Pazar)
Stanko Kijanović, Socijalistička partija Srbije (Prijepolje)
Šemsudin Kučević, Gradonačelnik Tutina
Hazbo Mujović, Gradonačelnik Sjenice
Sladana Novosel, dnevne novine *Danas* (Novi Pazar)
Džemaludin Paučinac, Omladinska kancelarija Novog Pazara
Dimitrije Paunović, Gradonačelnik Nove Varoši
Predrag Pavlović, Socijalistička partija Srbije (Novi Pazar)
Lazar Rvović, Gradonačelnik Priboja
Zibija Šarenkapić, Kulturni centar DamaD (Novi Pazar)
Vlajko Senić, Vlada Srbije
Azra Zatrić, Bošnjačka demokratska zajednica (Novi Pazar)
Dominic-Haydn Braithwaite, Ambasada Velike Britanije u Srbiji
Shpetim Gashi, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Grigorev, Savet za inkluzivno upravljanje
Jasna Hajder, Ambasada Velike Britanije u Srbiji
Darko Milutin, Lux Development
Igor Novaković, Savet za inkluzivno upravljanje